

ГЕНДЕРНІ РОЛІ ЯК ВИЯВ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ НЕРІВНОСТІ

Шарапова Н.,
*ДВНЗ «Ужгородський
національний університет», м. Ужгород*

Поняття «роль» має досить широке застосування як у соціальному, так і політичному аспектах. Роль –це соціальна функція особистості, відповідна прийнятним нормам, спосіб поведінки суб'єкта в залежності від його статусу або позиції у системі міжособистісних відносин, що визначає його права, обов'язки та привілеї. Через широке застосування даного поняття у контексті досліджень різних авторів екстраполюється його сутність, структура та різновиди (соціальна, політична, гендерна і т.д.).

Гендерні ролі – соціально очікувана поведінка чоловіків і жінок, пов'язана з їхнім соціальним статусом у певних культурних, соціально-економічних і політичних умовах. Якщо розглянути гендерні ролі, розумієш, що вони відрізняються залежно від суспільства, місця та часу. Приміром, розглянувши характеристики, властиві жінкам однієї епохи, стає зрозумілим, що ці характеристики притаманні чоловікам іншої епохи (часи матриархату та патріархату). Російський дослідник Ігор Кон відзначає: «Гендерні ролі завжди пов'язані з певною нормативною системою, яку особистість засвоює і переломлює у своїй свідомості і поведінці [1].

Гендерні ролі зумовлені диференціацією всіх членів суспільства на дві категорії – чоловіків і жінок – та передбачають очікувану від них ціннісно й нормативно визначену поведінку. Маскулінна гендерна роль приписує чоловікам бути домінантними, агресивними, орієнтованими на кар'єру, більш успішними в технічних науках. Від чоловіків також очікують, що вони тамуватимуть свої емоції і почуття. Жінки, навпаки, мають бути слабкими, залежними, м'якими, успішнішими в гуманітарних науках, а також більш емоційними. Вважається, що жінки прагнуть до створення сім'ї та обмежуються домогосподарством і піклуванням про родину [2]. Щодо типових «політичних» ролей, то існує думка, що жінки і визначають владу, і використовують її інакше, ніж чоловіки. Саму владу в руках жінок цілий ряд дослідників бачить як більш кооперативну та менш конфронтаційну, ніж у руках чоловіків. Таку думку поділяє більшість жінок-політиків, що дозволяє сподіватися на існування іншого (відмінного від чоловічого), але не менш продуктивного підходу до

розв'язання політичних проблем [3]. Розглядаючи традиційні гендерні ролі, можна виділити, що у кожній з них є свої переваги та недоліки. Але, як показує практика, тенденція виконання виключно традиційних ролей втрачає актуальність, так як підвищення рівня життя та демократизація суспільства дає все більше можливостей для обрання ролі на власний розсуд.

Особливості гендерної політичної структури у країнах світу значно різняться за своїм сприйняттям тих, чи інших гендерних ролей. Найбільш категоричним до об'єктивного нетрадиційного сприйняття даної категорії є країни Близького Сходу, де головними є традиції, тому у політиці беруть участь виключно чоловіки. Країни Європи та Америки є найбільш лояльними, особливо Скандинавські країни, де у владному апараті керівні посади займають жінки. Аналізуючи шляхи потрапляння жінок та чоловіків до політики, можна побачити цікаву закономірність: представники чоловічої статі приходять до політики здебільшого за допомогою активної діяльності політичних партій, членами яких вони є, жінки ж, як правило, залучаються до політичного процесу завдяки співпраці з неурядовими організаціями. Чоловіки мають більшу електоральну і фінансову підтримку, ніж жінки. Причиною цьому є стереотипізація ролі жінки. Свого часу жінка-парламентарій з Буркіна-Фасо зазначала, що: «Те, що ти жінка – вже є перешкодою само по собі, особливо у поєднанні з соціокультурним тиском патріархальної системи». Тому у багатьох парламентах країн світу існують гендерні квоти – вид позитивної дискримінації (система пільг, заохочень, заборон і компенсацій), спрямованих на підвищення соціального статусу жінок. Саме вони зможу збільшити кількість жінок у політиці не тільки декларативно, але й реально [4].

Гендерні «політичні» ролі в Україні не відрізняються своїм сприйняттям. Панування патріархального типу політичної культури досі впливає на доступ жінок до політики, вважаючи її суто «чоловічою справою», але, сьогодні, ця тенденція дедалі зменшується, що і демонструє сучасний гендерно-політичний аспект політики в Україні, де жінки активно «поповнюють лави» різних політичних партій. Як показали соціологічні дослідження, значна частина громадян України позитивно ставляться до того, що жінки почали активніше займатися політикою: 54,3% опитаних респондентів повністю схвалюють політичну активність жінок як політичних

лідерок та діячок; скоріше позитивно, ніж негативно – 21% і тільки 8,4% – негативно [5].

Отже, очевидно, що традиційне виконання гендерних ролей дедалі зменшується. Світова політична сфера поповнюється все більшою кількістю жінок, парламенти країн застосовують гендерні квоти, стереотипізація різноманітних якостей особи відносно політики втрачає позиції. Сучасне суспільство виходить на новий рівень розвитку, який дозволяє відійти від усталених уявлень про гендерні ролі, а також можливість проявити та реалізувати себе відповідно власних уподобань.

Список використаних джерел:

1. Кон І.С. Психологія статевих відмінностей // Питання України. – 1981. – № 2.
2. Т Williams J. E., Best D. L. Sex stereotypes and intergroup relations // S. Worshel, W.G. Austin (eds.) Psychology of intergroup relations. Chicago : Nelson-Hall., 1986. – P. 244-259.
3. Чикалова И. Партии и власть в США и Великобритании: Гендерная политика в 1970–1990-е годы // Ирина Чикалова. – Минск : Тесей, 2000. – 288 с.
4. Шведова Н. Квоты: благо или новые проблемы? [Электронный ресурс] / Н.А. Шведова. – Режим доступа: <http://www.owl.ru/win/books/policy/quota.htm>.
5. Центр політичних та соціологічних досліджень "Социс" – <http://www.byut.com.ua/ukr/news-753>.

Наук. кер. - Колодій М. М., *ст. викл.*

Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства : матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів, м. Суми, 21-22 квітня 2014 р. / Відп. за вип. О.М. Сушкова. — Суми : СумДУ, 2014. — С. 202-204.